

„Cenjeni naročniki in prijatelji!“

Naš priljubljeni list

„Štajerc“

je že v 4. četrtletju IX. svojega letnika. Da ne pride do kakšnega motenja v dopošiljanju, prosimo vse svoje cenjene naročnike, da poravnajo čimprej naročnino.

Naročnina stane: Za Avstrijo na leto 3 K, na pol leta 1-50 K. Za Ogrsko in Hrvaško na leto K 4-50, na pol in četrt leta razmerno. Da je ta cena tako visoka, so krivi Koštovi veleizdajalci, ki se bojijo „Štajerčevega“ biča. Za Nemčijo na leto 5 K. Za Ameriko 6 K. Za vse druge inozemske dežele se računajo naročnino z ozirom na visokost poštnine.

Naročnina,

katero naj blagovolijo naročniki čimprej poravnati, je gotovo tako nizka, da je komaj papir plačan. Mi naprednjaki tudi ne iščemo dobička temveč nam je edini namen, da izvršimo potrebno delo v prid ljudstva. To lahko rečemo, da ni noben slovensko pisani list tako odločno borbo proti ljudskim zatiralcem peljal, kakor naš „Štajerc“.

„Štajerc“ se ne ozira ne na levo, ne na desno, temveč dela edino in izključno za ljudstvo.

„Štajerc“ biča brez usmiljenja vse, kar je ljudstvu sovražnega in škodljivega.

„Štajerc“ hoče na gospodarskem polju zboljšanje žalostnih razmer kmeta, obrtnika in delavca. Na polju politike zahteva, da bi imeli delavni sloji isti vpliv kot gosposka. Na kulturnem polju pa zahteva „Štajerc“ čimveč izobrazbe za vso ljudstvo.

To je naš namen! Kdo ima pogum, da bi očrnil, osmešil ali zasramoval ta namen? Mi pravimo: Vero se ne sme omadeževati s politiko! Narodnost se ne sme zlorabljati v strankarske namene. Kmet, obrtnik in delavec pa so večni stebri človeške družbe in brez njih, proti njih volji se ne sme ničesar več zgoditi.

Zato pa ne sme manjkati „Štajerc“

v nobeni hiši.

Delajte, razširjajte vaš list, naročajte se, agitirajte za nove naročnike. Ako vsak naših odjemalcev pridobi le enega novega naročnika, potem pridemo do velikanskega števila naročnikov

30.000.

Potem pa nam bode tudi lahko ustreči vsem zahtevam, ki jih stavijo naši odjemalci!

Na delo torej, naprednjaki!
Uredništvo in upravnništvo.

Gospodarske.

Zimski mošancelj, glavna štajerska sadna vrsta. (Poročilo deželne sadje in vinorejske šole v Mariboru.) Mi ga hočemo imenovati prijatelja, resničnega, zvestega in hvaležnega, naš stari, ljubi, tolkrat priznani mošancelj, ki stoji že od časov naših pradedov na solčnih višavah naše lepe zelene štajerske domovine. Kaj bi bila štajerska sadjereja brez mošancelja, nobena druga sorta ga ne more nadomestiti, njega, ki je tako pripraven za pošiljanje, ki je tako trpežen in čegar ime se na največjih evropskih trgih za sadje s častjo imenuje. On daje prav za prav denar našim štajerskim sadjerejem, ki ga torej zaradi tega že desetletja sem v posebni meri negujejo in sadijo. Že pred stomi leti je bil mošancelj, kakor posnemamo iz starih zapiskov, razširjen skoro po vseh štajerskih sadunosnikih; takrat pa še ni imel tega imena, ker se je imenoval „štajerski Borsdorfer“. V takratnem času so pisali o njem, da tudi brez posebnega obskrbovanja obilno rodi. Razun te lastnosti, ki se pri njem najde še danes v veliki meri, je še ena druga lastnost, ki nu je, davno, predno so postavili železnico, dajala posebno vrednost: da se da tako lahko razpošiljati. Takrat so mošancelje, namenjenje na Dunaj, Solnograd ali Ogrsko pošiljali na navadnih tovornih vozovih brez posebno skrbnega zavoja; umevno je, da je

že takrat moral brez škode marsikaj prenesti, da je lahko prišel lep in neškodovan, kamor je bil namenjen. Te dobre lastnosti mošancelja so mu tudi primogle do zmage nad mnogostevilnimi in najrazličnejšimi vrstami sadja, ki so se v zadnjih letih za poskus sadile na Štajerskem. Tako je n. pr. leta 1839. razdelil sadni vrst stalnega vzorčnega gospodarstva v Gradcu med štajerske sadjereje cepike in mlada drevesca od 470 jabolčnih vrst, da jih za poskus nasadijo in potem opazujejo, ali se ne bodo obnesle. Dasi smo dobili na ta način mnogo izvrstnih vrst namiznega sadja, ki je zelo dragoceno, vendar so morale vkljub njegovi neznanosti biti dobre lastnosti mošancelja tako velike, da je zmagal toliko število drugih sadnih vrst in da se danes po pravici imenuje kralj štajerskega sadja. Mošancelj uspeva najbolje v bregovih do 500 metrov nad morjem, na prisojnih mestih pa gre večkrat še mnogo višje. Da si je najbolj razširjen v Vzhodni Štajerski, kjer je nasajen v velikanskih množicah, vendar ga cenijo tudi po drugih delih dežele. V Slovenskih gorah, pri Sv. Lenartu, Ormožu, Ljutomeru, Brežicah, Čmureku, Radgani, v Savinjski dolini, pri Konjicah, Slovenski Bistrici in mnogih drugih krajih je mošancelj za grčevje najprimernejša in najbolj dragocena sadna vrsta. Od zemlje ne zahteva ravno mnogo; vendar pa se zdi, da mu peščnata, malo mokra in ilovnata zemlja najbolj vgaia. Dasi že dolgo znan in prijubljen, vendar je bil prvič šele leta 1877. znanstveno opisan. Najdeta se dve vrsti mošancelja; prvi je stišljen, plosek, drugi visok, zadnja vrsta je dragocenejša; trebalo bi, da se sadjereji ozirajo edino na njo. Obžalovati je, da se mošancelja rada prime pegavost, a vendar lahko s pravočasnim skropitjem z bakreno galico in apnom to bolezen uspešno zatiramo. Če so mošancelji kedaj drobni in mali, potem se jim mora primerno pognojiti. K sklepu pa še se naj glasi po vseh krajih zelene štajerske dežele: Vi sadjereji po bregovih, sadite v prvi vrsti visok, štajerski zimski mošancelj in preceptite mlada drevesa drugih manj dobrih vrst z njim; potomci še bodo hvaležno spominjali vaše skrbi in Vi in Vaši otroci boste imeli obilno plačilo. V deželnih drevesnicah se iz vseh doslej opisanih vzrokov mošancelj v veliki meri sadi, a tudi zasebne drevesnice, velike in male, in šolske drevesnice naj se ozirajo na to in naj v večji meri gojijo zimski mošancelj, da ga bomo imeli v dovolj velikem številu. Če se bo mošancelj primerno razširil potem bo to v doglednem času blagoslov za štajersko deželo in mi se bomo uveljavili s štajerskim sadjem na svetovnem trgu za sadje.

Strokovni učitelj Otto Brüders.

Kmetje, pozor pri nakupu umetnih gnojil!

Kmet Janez Pivec v Kočnem, p. Laporje pri Slov. Bistrici poroča: „Pri kmetih je zanimanje za poskusno gnojenje veliko, to tem bolj, ker je lansko leto neki agent veliko ljudij osleparil in več vagonov umetnega gnojila razprodal. Uspeha seveda ni bilo nobenega, samo denar so zavrgli. Jaz sem svoječasno svaril pred tem sleparstvom, seveda je bilo prepozno, ker se je že bil vsaki podpisal.“ To bodi vsakemu, ki hoče kupiti umetna gnojila, v svarilo ter se priporoča, umetna gnojila kupovati ne od neznanih potujočih agentov, ampak pri dobro znanih domačih trgovcih. To sleparstvo se dogaja najbolj le pri takozvanih mešanih gnojilih, ki imajo po dve rastlinski hranilni snovi (dušik in fosforovo kislino), ali pa po tri (kali, fosforovo kislino in dušik). Če se superfosfati mešajo z žveplenokislim amoniakom, nastane amoniakov superfosfat, ki ima 2 do 9% dušika in 9 do 16% v vodi raztopne fosforove kisline. Zmes superfosfata s kalijevimi solmi daje kalijev superfosfat, ki ima 8 do 12% v vodi raztopne fosforove kisline in 4 do 10% kalija. Gnojilo s tremi hranilnimi rastlinskimi snovmi je kaliamoniakov superfosfat, ki ima 2 do 6% dušika, 7 do 9% v vodi raztopne fosforove kisline in 4 do 10% kalija. V nekaterih krajih ta mešana gnojila zelo rabijo, ker se baje prav dobro sponašajo. Če se pa pomisli, da se ravno z mešanimi gnojili najbolj slepari in da vsak kmetovalec lahko sam kupi posamezna gnojila, ki so v mešanih gnojilih, in jih tudi lahko sam meša, in nadalje, da tvorničarji za mešanje vedno precej računijo, potem iz teh vzrokov ne bomo pripravljali rabiti mešanih gnojil, če se lahko kupijo posamezna gnojila. Nadaljna in sicer najbolj slaba stran mešanih gnojil je ta, da z njimi ni mogoče zadostiti posameznim kmetijskim rastlinam, če te ali one hranilne snovi zahtevajo v obilnejši meri, kajti mešana gnojila niso nikdar mešana v praviem razmerju in ravno to je najvažnejše pri gnojenju z umetnimi gnojili, da damo vsakej rastlini ravno toliko posameznih hranilnih snovi, kolikor jih pač po naravi potrebuje. Z mešanimi gnojili pa damo od jedne hranilne snove preveč, od druge zopet premalo in to je krivo, da je uspeh gnojenja slab. Za travnike na primer se naj vedno vzame na 1 ha 600–700 kg kaj-nita (ali 200 do 250 kg 40% kaljeve soli) in 700–800 kg Tomasove žlindre. Tudi gnojenje s samo Tomasovo žlindro je napačno. M.

Vino zvrši, ako ni sod vedno poln in dobro zavehan; poloti se ga kanin alkohol in ogljenčeva kislina izhlapi iz njega. Če ni bil sod dalj časa poln vina, dobi vino tudi nekaj zaduhel duh. Tako vino se popravi, ako se ga zmeša s mladim vinom, katero ima mnogo ogljenčeve kisline, ali pa če se ga zlije na sveže tropine, da na teh nekoliko časa vre.

Mazanje sadnih dreves z vpenim beležem. — Ako namažejo ludad sadnega drevja z vpenim beležem, zamažemo vse razpoke, v koje poklada razen škodljiv mrčes svojo zalego, mrčesova zalega pa, ki se v razpokah nahaja, ne more izlesti izpod vpenne mreže. Drevesni lubad postane na to tudi bolj gladek in mrčes ne najde več tolikega zavetišča za svojo zalego. Vpeni belež pomori mah in lišaje in jih v rasti ovira. Drevesa, namazana z vpenim beležem, ko ženejo kasneje nego

onoga, ki misli na njej staviti hišo, potem stane kvadratni meter mogoče 15 do 20 K, večkrat celo 40 do 50 K — isti kvadratni meter, ki je pred kratkim časom veljal le 50 vin.

Seveda je stavba na taki zemlji zelo draga, in najemnik se po pravici pritožuje o velikanski najemini, ki jo mora plačevati za stanovanje. Zabavlja na gospodarja, v katerem vidi svojega tlačitelja. Ne pomisli pa pri tem, da je ravno gospodar oni, ki je najbolj tlačjen. Navadno ima po dve do tri hipoteke na stavbi in ima vedno srbati, da spravi pravočasno denar za obresti snopaj. In če ima smolo, da je par stanovanj nekaj časa popolnoma praznih in da ne more poskrbeti obresti, potem se mu zna zgoditi, da pride hiša na prisilno dražbo, pri kateri bo še ondo malo, kar je bri stavbi res njegova last, izgubil.

To je namreč posebno značilno na naših hipotekah, da se upniku ni treba ozirati na to, ali zadolžen posestvo uspeva, ali kaj nese ali ne. Ali ima hišni gospodar najemnike ali ne, ali je pri kmetu letina dobra ali slaba, to je popolnoma vse eno: obresti se morajo plačati. Pri hipotekah riskira dolžnik vse, upnik nič. Dolžnik mora vsako nezgodo, vsako izgubo trpeti. Če ne more premagati teh nezdod, potem ga upnik kratkoma posadi na cesto. Hipoteka je na vsak način varna; njej se ne more nič zgoditi. Če zgori hiša, ne zgori dolg; on ostane na zemlji. Celo, če bi celo mesto razdril kak potres, dolgovom to prav nič ne škoduje. Dolgovci se ne dajo uničiti in trajajo večno. Dolg je na nek način celo nekaj nadnaravnega, nadzemeljskega; vse pozemeljske stvari se namreč počasi obrabijo in propadejo, dolga se ne prime ne dež, ne veter, on je večni — dokler je ljudstvo zdravo in se najdejo delavni ljudje, ki plačujejo obresti. Ali tega ne zdrži nobeno ljudstvo na dolgo časa; pod rimskim pravom se je zgrudil še vsak narod, prvi pa Rim sam.

K bistvu rimskega prava spada, da je kapital nekaj nedotakljivega, takorekoč svetega. Najprej pride kapital, potem človek. Človek in njegovo delo stojita s svojimi pravicami v vrsti za kapitalom. Človek se lahko ubije, cel narod se lahko nmiči, kapitala se ne sme nihče dotakniti. Če so rokodelci s svojimi rokami in materijalom postavili hišo in jim posestnik hiše dela ne more plačati, nimajo nobene pravice do hiše; pravico imajo oni, ki so pravočasno dali na zemljišče vpisati hipoteko — dasi je bila mogoče samo navidezna in ni lastnik dal niti belica za njo. Tako hoče formalizem rimskega prava. (Šele v novejšem času se je to malo ublažilo s tem, da se mora za potreščine iz zahteve pri stavbi dati primerna jamsčina.)

Torej se nam nikakor ni treba čuditi, če preminjajo ljudje in vse pozemske stvari in če ostane nad vsemi nazadnje le kapital kot velikanski zmaj, ki jih duši s svojo strupeno sapo in ki jih trga in požira.

S kapitalom je v zvezi mnogo slabih strani in posledic. Tukaj ni prilike, da bi jih vse naštevati. Čuditi se moramo pač, da ljudstva, pri katerih velja to oderuško in roparsko rimsko pravo, še vedno živijo.

To tuje pravo je pri nas gospodarilo že tako dolgo, da marsikdo misli, da brez njega, sprh ne gre. In vendar gre. Jedna najkulturnejših evropskih držav ne pozna rimskega prava in njegovega oderušta pri zemljiščih: Angleška. Kdo ve, ali ni mogoče ravno usled tega postala tako močna. Angleška zemlja je takorekoč last krone in se ne sme prodati, niti zadolžiti. Kdor hoče tam zidati hišo, temu ni treba kupiti stavbenega prostora, ker oa vzdme za 99 let v najem. Za to so v velikanskem Londonu stanovanja razmeroma ceneja kakor pri nas na evropski celini. Zato stanuje angleški delavec bolj mirno in varno v svojem stanovanju, ker se mu ni treba bati, da bi ga pregnali spod strehe, mu zvišali stanarino ali pa mu hišo prodali na dražbi. Zato je na Angleškem špekulacija z zemljišči pri špekulaciji ogromno zaslužiti, špekulirajo Angleži s svojim kapitalom pri nas, ker jim je to doma prepovedano. Doma so sami prosti, nas, tujce pa skušajo zaslužiti. Angleži pa se ravnajo pri tem samo po svetopisemnih besedah: Tujca lahko odiraš, lastnega brata ne smeš. Th. Fritsch.